

# FARUK NAFİZ'İN ŞİİRİ VE HAN DUVARLARI'NIN KAYNAKLARI ÜZERİNE NOTLAR

CEVDET KUDRET

## I

Faruk Nafiz, daha çocuk denecek yaşta dikkati çekmiş; “Hecenin beş şairi” diye anılan topluluğun en genci olduğu halde, arkadaşları arasında birdenbire sivrilmiş; I. Dünya Savaşı ve Mütareke yıllarında gerek aruz, gerek hece ölçüleriyle yazdığı şiirlerde aynı başarı çizgisine ulaşmıştı. 20 ve 21 yaşlarında üç şiir kitabını (*Şarkın Sultanları*, *Gönülden Gönüle*, *Dinle Neyden*) basacak kitapçı bulması, o dönemde kendisine ilgi duyan epey geniş bir okuyucu topluluğu bulunduğunu gösterir. 17-19 yaşlarında aruzla yazdığı şiirlerin toplandığı ilk kitabında (*Şarkın Sultanları*) dahi, ölçüğü ve dili kullanıştaki rahatlığıyla; ustası Yahya Kemal’le boy ölçüşmeğe çıkmış gibi bir hali vardır.

Faruk Nafiz’in sanatını iki döneme ayırabiliriz:

Mütareke devrinin sonuna kadar süren birinci dönemde, o, “karşı sahilden esen rüzgâra dağıttırmak için kumral ve uzun saçlarını toplayan”, “sisli gözlerle enginleri dinleyen”, “tenha sahile gölgeler çökerken ruhunda bir tel inleyen”, “hulyalı yaz akşamları omzunda ipek maşlahı ile sahilde, kumların üstünde” ya da “kayalıklarda gezen ince kadınlar”a, “elâ gözlerine akşamın sisleri çöken” sevgililere, “ince parmaklarında bir yaprakla kuytu yolları dolaşan ve bir söğüdün gölgesinde düşünen sarışın” kızlara gönül veren; “gönlünde eskiden beri sarışın kumralı, kumral esmeri kovalayan”, hayatında ve şiirinde, işte böyle, Moda, Fenerbahçe’ ve Kalamış kıyılarında sevda peşinde koşan bir yalı çapkınıdır.

İkinci dönemde ise, karşımıza bambaşka bir kişilikle çıkar. Kurtuluş Savaşı’nın sona erdiği yıl (1922) Kayseri Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanan şair, “raks eden suların musikisiyle dinlenen ve guruba dalan kayalar”ın serpildiği Moda ve Kalamış kıyılarına hiç de benzemeyen Orta Anadolu doğasıyla ve “hulyalı yaz akşamları omzunda ipek maşlahıyla sahilde, kumların üstünde gezen sarışın, ince kadınlar” yerine, “sabana koşulan yalınayak” kadınlarla, kağını süren kızıl saçlı kızlarla, “ayağından çarıkları parça parça dökülen, bir lokmanın ardında haftalarca dolaşan ve kendi Anadolu’sunu sürgün gibi gezen” insanlarla karşılaşınca, birdenbire değişir, “düşen yapraklarının arkasından çırpınan bir dal gibi” bakar çünkü

şiiirlerine; daha önce Refik Halit'in açtığı "memleket edebiyatı" çığırında, onun *Memleket Hikâyeleri* adlı kitabına karşılık, "memleket şiiirleri" yazma yoluna koyulur ve bu akımın önde gelen sanatçılarında olur. "Karşı sahil-den esen rüzgâra kumral ve uzun saçlarını dağıttıran" çok yakışıklı bir İstanbul delikanlısının, yirmi dört yaşında o hayattan kopup da sanatını yurt sorunlarına ve devrimlere adanması önemli bir olaydır. Bu yola bir raslantı ile, geçici olarak girmiş değil de, onu bilinçli olarak seçmiş bulunduğunu, "Sanat" adlı şiiirinden açıkça öğreniyoruz:

*Başka sanat bilmeyiz, karşıımızda dururken  
Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.  
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken  
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz...*

Hele bu şair, Mütareke devrinde Damat Ferit hükümetinin para desteğiyle çıkan ve Anadolu ayaklanışını yeren *Ümit* adlı sanat dergisinin yazı kadrosuna girmiş; Anadolu'ya geçmek isteyen hececi dört şairden "seciyesiz" diye kabul edilmeyip geri çevrilen ikisinin savunuculuğunu aynı dergide öfkeli bir şiiirle üzerine almışsa; bu uyanış daha da önem kazanır. Anadolu'ya adımını atar atmaz, yeni devletin "halkçılık" ilkesini yürekten benimsemiş; dolayısıyla, toplum katları arasındaki büyük ayrılığa dikkat etmiş; oradan, toplumsal adalet görüşüne ulaşmıştır. 25 yaşında yazıp 26 yaşında oynattığı (nisan 1924) *Canavar* dramı, Osmanlı İmparatorluğu'nda "eline sabanı almadan yaşayan", askere gitmeyen, vergi vermeyen, "jandarmalarla uygun, mültezimlerle ortak olup bağlarında keyif çatan", "bütün iliklerine köylünün hakkı geçen" eşrafla, "ırzından başka vere vere hiç bir şeyi kalmayan" köylü arasındaki çatışmaya ilk defa parmak basan edebiyat ürünüdür. Şair, bize, "kuvvetle hakkın, bu iki büyük düşmanın yakında çarpışacağını", "memlekette artık eski nizamların değişeceğini, haksızlık olmayacağını", "yarın ufuktan elbette şafağın sökeceğini" müjdeler ve devrimlerin nasıl yapılması gerektiğini de bildirir:

*Yukardan başlayarak değişen şey yarımır,  
Evvêlâ köylülerden doğmalıdır inkulâp.*

Onun bu halkçı tutumu, devlet yönetiminin başındaki devrimci kadronun (adalet ve millî eğitim bakanı Necati Bey, vb.) dikkatini çekmiş olacak ki, Ankara'ya alınmış; Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan ve o yıllarda kültür ve sanat yaşayışımızda çok önemli yeri olan *Hayat* (1926-1930) dergisinin sanat bölümünün yönetimi ona verilmiştir. Cumhuriyetin 10. yıldönümüne kadar süren bu dönem, onun sanatının olgunluk çağıdır; ünü ve etkisi o yıllarda çok yaygınlaşmıştır. *Hayat*'ın ilk sayısında çıkan (2 aralık 1926) *Çoban Çeşmesi* şiiiri, o günün genç kuşağını (bizleri) ve bütün sanat çevresini "çarpmıştır" diyebilirim. Bu şiiir, edebiyatta geleneksel öğe-

lerle çağdaş yöntemin birleşimini göstermesi bakımından da önemlidir. Daha önce değindiğimiz üzere, Kayseri'ye gidişyle başlayan ve aşağı yukarı on yıl süren (1922-1933) bu gelişme döneminde de aruz ve hece ölçeklerini birlikte kullanmış (Gurbet, Talas Bağlarında Batı, Kızıl Saçlar, At şiiirleri aruzun zaferidir); ve en önemlisi, her iki yolda da – kimi aşk şiiirleri de içinde olmak üzere – toplumsal öze yönelik sanatın öncülüğünü etmiştir. Sözgelimi, kağrı süren kızıl saçlı bir köylü kızın çarpıcı etkisini anlatırken:

*İnleyen memleketimdir bu tekerlekte, dedim,  
Hangi bir köylü bu kağrıyle sürünmekte, dedim.*

(Kızıl Saçlar)

diye girer konuya. Kat kat ipeklere bürünmüş, sırma saçlı bir sevgili, yoldan geçen ve “her yırtığından bir yeri görünen” bir köylünün görüntüsünden “gönlünün karardığını” söyleyince:

*Bu kadar giyinilir ancak alinteriyle.*

(Bugün Yoldan Geçenler)

karşılığını alır. Alinteri ve emeğe en üstün değeri veren şair, toplum katları arasındaki büyük fark üzerinde ısrarla durur. “Çalışkan ellere kirli, alındaki güneş karaltısına leke diyen” (Oğluma) hazır yiyicilerin, beri yanda “kızlarıyla karısını sabana koşan yoksul köylünün buğdayını yiyip onlara samanını bırakmasını” (Muztaripler); köylerdeki toprak ağalarına karşılık şehirlerde yeni yeni türemeğe başlayan arsa ve apartman ağalarının “bir karışık toprağı bir milyona” almalarını, “harcına gözyaşları karışmış bulunan ve nerdeyse yeryüzünün belini çökertecek olan kat kat evler” kurmalarını, ve “bu kalelerde bizler için yer bulunmamasını” (Harç) iyi gözle karşılamaz; “bu hallerin bir kavmi uykusundan uyandıracağını, aç midelerden nur topu ihtilâller doğabileceğini” (Muztaripler) hatırlattıktan sonra, ulaşılmamasını özlediğı toplumsal adaleti “Onuncu Yıl Marşı”nda dile getirir:

*İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir milletiz.*

Bu arada, eğitim (Muztaripler, Aç), boş-inançlar (Sefillerin Ölümü/son dörütlük), bozuk düzenin kurbanları (Piç, Onlar, Dün Bir Kadın Ağladı), tarih tezi (Akın) vb. gibi sorunlara da eğilmiş; ayrıca, Anadolu insanının günlük yaşayışı ile ilgili şiiirler de (Ali, Kız Hüseyini Vurdular, vb.) yazmıştır.

Zamanında çok beğenilen ve sağlam yapılı görünen bu şiiirler ne yazık ki çabuk eskidi. Buna, Faruk Nafiz bakımından üzülsük bile, eskimenin bu çabukluğu, şiiirimizin geliştiğini gösterdiğı için, sevinmemiz gerekir. Hızlı ya da yavaş, eskimek her sanatçının alın yazısı. Gençliğimde o kadar sevdi-

ğim Yahya Kemal'in bile bir çok şiirleri, bugün, bayat ekmek yemiş gibi bir izlenim bırakıyor bende. Önemli olan, eskimek değil, doğarken eski doğmamak ve tarihsel görevini yaptıktan sonra eskimektir. Bir yandan, Nâzım Hikmet'in getirdiği biçim ve öz yeniliği; bir yandan da, *Hayat* dergisinin kapanışından birkaç yıl sonra çıkmaya başlayan *Varlık* (15 temmuz 1933) dergisinde yetişen üç kuşağın (Cahit Sıtkı kuşağı, Garipçiler kuşağı, Necatigil kuşağı) ve *Varlık* dışındaki "İkinci Yeni" kuşağının oluşturduğu biçim, söyleyiş ve içerik değişikliği, Faruk Nafiz şiirinin eskimesini hızlandıran nedenler oldu.

Ölümünden sonra yazılan yazılarda, "çoktandır unutulmuş" olduğu söylendi. Öyle deneceğine, "çoktandır yazmıyordu" demek daha yerinde olur gibime geliyor. Eğer yazsaydı, adının çevresinde büyük fırtınalar kopabilirdi. Atatürk'ün öldüğü yıl henüz kırk yaşında, yani en olgun çağında idi; öyleyse o tarihten sonra niçin yazmadı? Bunun nedenlerini kurcalamak gerekir... Yukarda işaret ettiğimiz üzere, Faruk Nafiz, sanatının ikinci döneminde yeni Türk devletindeki devrimci atılımların şairi idi. O doğrultudaki konulara ya kendiliğinden eğiliyor; ya da, o yolda eserler kendisine ısmarlanıyordu (Akın, Onuncu Yıl Marşı) Atatürk'ün ölümünden sonra ise, Atatürk'ün uzaklaştırdığı kişiler iş başına getirilmiş (Hüseyin Cahit, Kâzım Karabekir vb.); bütün devrimler durdurulmuş; durdurulmakla da kalınmayıp, geriye dönmek için kaçamak noktalar aranmaya başlanmıştı. Artık, türbeler açılıyor; tekkelerde "turistik gösteri" adı altında ayinler yapılıyor; Osmanlı hanedanından kimi kişilerin memlekete girme yasağı kaldırılıyor; köylüyü okutma ve eğitme atılımları (köy eğitmeni kursları, köy enstitüleri) durduruluyor; köy dertlerini ve sorunlarını yazan genç öğretmenler (Mahmut Makal) tutuklanıyor; İmam-Hatip okulları yeniden diriltiliyor; layik okullara din dersi konuyor; resmî görevle Mısır'a giden Hüseyin Cahit'in bereli resmi *Ulus* gazetesinde çıkıyordu... Devrimler doğrultusunda yazmaya alışmış Faruk Nafiz, böyle bir ortamda ne yazabilirdi? Üstelik, yazarların da başına neler geldiğini görüyordu. Yukarda kimi sözlerini andığımız şiirlerin benzerlerini yazmak büyük tepkilere ve şair için tehlikeli fırtınalara yol açabilirdi. Bu dönemde sanatçılarla devlet arasındaki bağlar kopmuştu. O arada, Faruk Nafiz de, artık kendisine ihtiyaç kalmadığı için, devrimlerle birlikte bir yana bırakılmış, âdeta, "otur oturduğun yerde" denmeğe getirilmişti. O da evde oturacağına Meclis'te oturmayı yeğlemiş; böylece, göz göre göre Demokrat Parti'ye kaptırılmıştı. Meclis'te on dört yıl (1946-1960) süren bu oturuş onu Yassıada'ya kadar sürükledi. O öfkeyle yazdığı *Zindan Duvarları* adlı kitabını da ben okumadım.

Dağlarca'nın dediği gibi, Cumhuriyetin "Ellinci Yıl Marşı"nın sözlerini ona ısmarlamak yerinde olurdu. Eğer bu düşünülmüş olsaydı, öyle sanıyorum ki, eski günlerin anısıyla birden silkinir, son bir atılımla, kim bilir neler derdi. Tabii, bestesini de yine Cemal Reşit Rey'e yaptırmak olanağı vardı.

Ama bu incelikleri kim düşünecek? Layık Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür işlerini yürütmekle görevli daire, Cumhuriyet'in 50. yılında devlet kesesinden Konya'da Mevlevî ayinleri düzenlemeğe uğraşıyordu o günlerde.

## II

“Han Duvarları” şiiri, Faruk Nafiz'in sanatının ikinci döneminde, “Canavar”dan sonra yazdığı (1924) önemli ikinci eserdir. “Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya” (Kayseri'ye) gidişin izlenimlerini anlatan ve bir çeşit gezi yazısı niteliği de gösteren bu şiir, hemen bütün okuma ve edebiyat kitaplarına girdiği için, Cumhuriyet devrinde her kuşak arasında şairin adının duyulmasını, ününün yaygınlık ve sürekliliğini sağlamıştır.

Faruk Nafiz, bu şiirinde, kendi gözlem ve izlenimlerinin yanında, başkalarının gözlem ve izlenimlerini de gereç olarak kullanmıştır. Bulabildiklerimi burada belirtmeğe çalışacağım:

1- “Han Duvarları” üzerinde özellikle Fevzi Lütfü (Karaosmanoğlu)'nün -şiirin yazılışından üç yıl önce- bir dergide çıkan “Anadolu Hanları” (*Dergâh* dergisi, c. II, sayı: 13, 20 teşrinisani 1337/1921) adlı yazısının izleri göze çarpmaktadır:

a) *Anadolu'da hiçbir kasaba, hiçbir köy yoktur ki havasında hasretin sarılığı görünmesin. Anadolu baştan başa garipler ve hasretler diyarıdır. ( . . . ) Dar yollarında, nemli toprak kokan köylerinde ( . . . ) daima bir akşam hüznü, bir hasret sarılığı vardır. ( . . . ) Herhangi tarafından Anadolu'nun içine doğru girilince derhal bu ağır ve sarı havanın tesiri görülür. (Anadolu Hanları)*

*Gidiyorum gurbeti gönlümde duya duya  
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.  
İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık,  
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,  
Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...*

(Han Duvarları)

b) *. . . Bu sade üslûplu, metin ve esmer renkli binalar her memleketin dâüsusulasının bir yerde toplanıp fışkırdığı ve Anadolu delikanlısının Anadolu öksüzünün ilk acı gözyaşlarının aktığı yerlerdir. Gurbete çıkanlar en büyük kalb acısını bu büyük ve eski binanın eşiğinde, geniş kapısının altında tadar. (Anadolu Hanları)*

*İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık,  
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,  
.....*

*Bir deva bulmak için kalbindeki yaraya*

*Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.  
Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,  
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.  
Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalyor,  
Gögüsler çekilerek nefesler daralıyor...*

(Han Duvarları)

Bu parçalarda, *Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı* dizesi ile *Her memleketin dâüsilâsının bir yerde toplanıp...* cümlesi arasındaki sözlere kadar benzerlik özellikle dikkate değer. Ayrıca, *ilk acı, ilk ayrılık, yüreğimin yaktığı ateş* sözleriyle *Anadolu delikanlısının ilk acı göz yaşları, gurbete çıkanların en büyük kalb acısı* sözleri arasındaki yakınlığı da bu açıdan ele almak gerekir.

c) ... İslî bir çıra ile yarı aydınlanan ve pis kokan bir odanın alçak tavanı altında gurbet acısının ve elemli gecelerin en koyusuna rasgelinir. Odanın bütün duvarları yılların ağır hüznlerini üstünde biriktirmiştir. Dumanlarla esmerleşmiş o duvar bütün karışık hislerin söylendiği, kazıldığı ve kâh isle yazıldığı yerlerdir. Oradan bin bir acılı geçmiş, memleketinden ayrı düşmüş ve sevgililerinden ayrı kalmıştır. Acılarını oraya döker. Hasretin, gurbetin ağır ve tahammülsüz olduğunu kendinden sonraki yolcular bilsin diye oraya işaret eder. (...) Bunlar bazan bir beyit, bazan koca koca satırlar ve bazan uzun türkülerdir. (...) İnsan bu sefil ve rahatsız odalarda evvelâ hiç uyuyamayacak gibi olur. Biraz düşünür. Duvardaki satırları tekrar okur... (Anadolu Hanları)

*Şişesi is bağlamış bir lambanın ışığı  
Her yüze çiziyordu bir hüznün kırışığı.  
Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,  
Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı:  
Fani bir iz bırakmış burda yatmışsa kimler,  
Aygın baygın maniler, açık saçık resimler...  
Uykuya varmak için bu hazin günde, erken,  
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken  
Birdenbire kıpkızıl birkaç satırla yandı,  
Bu dört mısra değildi, sanki dört damla kandı.  
Ben gariip çizgilerle uğraşırken baş başa  
Raslamıştım duvarda bir şair arkadaşa:*

*On yıl var ayrırım Kinadağı'ndan  
Baba ocağından yâr kucağından  
Bir çiçek dermeden sevgi bağından  
Huduttan hududa atılmışım ben*

*Altında da bir tarih: Sekiz mart otuz yedi.*

(Han Duvarları)

“Anadolu Hanları” yazısının yayımlandığı derginin tarihi de 1337’dir.

ç) *Bu derin ve endişeli uykudan sonra sabahleyin erken kalkıp yine uzun gurbet yollarına çıkmak çok hazin ve zordur. İnsan seslerinin sustuğu ve bütün bir memleket halkının uyuduğu, ağaçların bile kıpırdamak istemediği bir demde (...) uyuyan şehri terk etmek... (Anadolu Hanları)*

*Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,  
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk.  
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri  
Arkamızda kalıyor şehrin kenar eveleri.*

(Han Duvarları)

İşin ilginç bir yanı da, “Anadolu Hanları” yazısında gözlemler anlatılırken izlenen anlatım sırası (plan) ile “Han Duvarları” şiirinde izlenen anlatım sırası da birbirine uymaktadır.

2- Söz konusu şiir üzerinde, Refik Halit’in “Anadolu’da Bahar” (*Ay Peşinde*, İstanbul 1338) adlı yazısının da yer yer izleri görülmektedir:

a) *Bazan da, hiç bahar yüzü görmemiş araziye yolunuz düşer : Tuzlu, kurak, kavruk bir saha ki dört gün sürüyor ; ne bir tutam yeşillik, ne bir tek filiz... Başı boş aç develerin bu genişliklerde ağır ağır, vahşi ve meyus dolaştığını görürsünüz. (Anadolu’da Bahar)*

*Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince  
Nihayetsiz bir ova ağırttı benzimizi,  
Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi.  
Yol, hep yol, daima yol... Bitmiyor düzlük yine.  
Ne civarda bir köy var, ne bir evin hayali,  
Sonum ademdir diyor insana yolun hali  
.....  
Ağır ağır önümden geçti deve kervanı.*

(Han Duvarları)

b) *Sanki yarım saat yürümek suretiyle bir kıta değiştirmiş, bir Hat-tüstiva geçmiş, bir başka dünyaya varmışsınızdır. (...) Bahar zamanı Anadolu’da seyahatin ne garip değişiklikleri vardır. Meselâ deniz kenarını sınırsız, âdeta yaz içinde bırakırsınız, keten ceket sizi sıkar ve arabanın muşambası yakar. Böylece harareten müşteki yürürken, birtakım yokuşlar iner, inişler çıkar, gider, gidersiz. Nihayet bir dağa tırmanmak icap eder. Bir dağ ki her kavşında rüzgârın daha sertleştiğini ve havanın daha soğuduğunu hissedersiniz. Sırta çıktığınız zaman arkanızdaki palto size az gelir. (...) Ağaçlar henüz tomurcuksuz, küskütük duruyor. Beş saatlik bir mesafe arasında kış ve bahar. (Anadolu’da Bahar)*

*Biz bu sonsuz yollarda varıyoruz gitgide  
İki dağ ortasında boğulan bir geçide.  
Sıkı bir poyraz beni titretirken içimden  
Geçidi atlayınca şaşırđım sevincimden :  
Ardımda kalan yerler anlaşırken baharla  
Önümdeki arazi şimdi örtülı karla.  
Bu geçit sanki yazdan kışı ayırıyordu,  
Burada son fırtına son dalı kırıyordu.*

.....  
*Bu gurbetten gurbete giden yolun üstünde  
Ben üç mevsim değişmiş görüyordum üç günde.*

(Han Duvarları)

3- Yine Refik Halit'in "Anadolu'yu Gördüm" (*Guguklu Saat*, İstanbul 1338) adlı yazısının da uzaktan uzağa izleri seziliyor:

a) *Anadolu'yu, kalbimde ayrıldığım yerin sevgisi, gözümde yarının endişesi, böyle çoraklığı, garipliği, kimsesizliği yüreğimi yakan yollarda günlerce dolaştım. (Anadolu'yu Gördüm)*

*Gidiyorum gurbeti gönlümde duya duya  
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.  
İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık,  
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık...*

.....  
*Ne civarda bir köy var, ne bir evin hayali,  
Sonum ademdir diyor insana yolun hali.*

(Han Duvarları)

b) ... *Hanlarda duvarlara yazılı tarihleri, hâtıraları, destanları haşhaş yağı dolu kandillerin isleri içinde okudum; her defasında bu sade, yanık kitabelerden ufak ufak, kıvılcımlar gibi düşerken sönen hüznü damlalarının yüreğime döküldüğünü duydum. (Anadolu'yu Gördüm)*

c) ... *Geniş ocaklar karşısında canlanmış dertleriyle baş başa, hazin akşamlar yaşadım. (Anadolu'yu Gördüm)*

4- Tevfik Fikret'in "Sis" şiirinin ikinci dizesinde "sis"i anlatmak için kullanılan bir tamlamanın Türkçesi, burada "kar"ı anlatmak için kullanılmıştır:

*Bir zulmet-i beyzâ ki peyâpey mütezâyid  
[Beyaz bir karanlık ki gittikçe çođalmakta]*

(Sis)



*Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü.*

(Han Duvarları)

Bir şiirin alinyazısını önceden kestirmek olanağı yoktur. Bu söz, “Han Duvarları” için de geçerlidir elbette. Ne var ki, 1924’te yazıldığına göre, girdiğimiz 1974 yılında 50. yılını dolduran bu şiirin – bugün birçok yanları eskidiği ve aşıldığı halde – hâlâ okunması ve tanınması nedendir? Onun da, Bağdatlı Ruh’unin “Terkib-i Bend”i, Namık Kemal’in “Vatan Kasidesi”, Fikret’in “Sis”i, Akif’in “Çanakkale” parçası gibi gizli bir yaşama gücü mü var acaba? Bu gücün sırrı nedir?.. Kimi sanat eserlerinin insanlardan başka türlü bir alinyazısı var: İhtiyarlıyorlar ama ölmüyorlar.

---

Cumhuriyetin 50. Yılında

## ÖLÜMSÜZ ATATÜRK VE DİL DEVRİMİ

Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu

□

## ATATÜRK VE HARF DEVRİMİ

M. Şakir Ülkütaşır

12,5 lira

---

